

“Encara no som a la fi de la història”

El cèlebre autor Francis Fukuyama es retracta ara de la tesi central del seu ‘best seller’ ‘La fi de la història’. En el seu nou llibre, ‘La fi de l’èsser humà’, afirma que, en un futur, podrien esdevenir-se revolucions dramàtiques com a conseqüència dels avenços de la biotecnologia.

El que ha escrit el seu nou llibre, diu *La fi de la història*, i tracta la idea que ja no hi haurà cap més discussió política realment important, atès que s’ha imposat la democràcia liberal. Ara, però, en el seu nou llibre refuta la seua pròpia teoria.

—És ben cert que a les acaballes del darrer segle la democràcia liberal ha pres embranzida en molts països. Hi ha hagut tot de moviments i corrents polítics, com ara la Revolució Francesa, el bolxevisme a Rússia, el maoisme a la Xina i Pol Pot a Cambotja, que miraven de bastir una societat nova i justa per a tots. Aquests moviments, però, han fet aigües, han ensopegat contra un mur, un mur aixecat per la natura humana. La gent, fet i fet, s’interessa més per la seua família, per exemple, que no pas per la lluita en nom del proletariat internacional.

—Vol dir, doncs, que l’ensorrament d’aquests corrents revolucionaris té un motiu biològic?

—Podríem anomenar-lo així, sí. Jo, avui dia, pense que tan sols arribarem a la fi de la història quan es produeca la fi de la ciència. I això ni de bon tros es preveu que esdevindrà d’ací a poc. El fet és que som davant del començament d’una gran revolució en la biotecnologia. La conseqüència de més pes serà que es transformarà la natura de l’èsser humà, això és, els models de conducta. Amb aquest nou home, doncs, tornarien a ser possibles canvis radicals de caire polític. Hi haurà molts riscos i perills, així que, en aquest sentit, la història continua.

—*La fi de l’èsser humà* és el títol del seu nou llibre. Tan malament ens veu?

—Amb aquest títol no vull pas dir que l’home desapareixerà. Més aviat faig al·lusió a la possibilitat que

l’home convivia i no ben segur esdevindrà un ésser del tot diferent al que coneixem avui.

—Quan vostè veu les notícies, no desitjaria que l’home esdevinguera un altre?

—No, la veritat és que no. Fins i tot si es poguera alliberar d’agressions l’èsser humà mitjançant les drogues i la biotecnologia. Tenim emocions positives i negatives, i totes dues són essencials, formen un conjunt. Si no en tinguérem, d’emocions negatives, no podríem fruit de les positives. Posar ratlla a les agressions és una feina de l’educació i de la política.

—*Un Món Felix* (1932) d’Aldous Huxley sembla que el va influir una mica.

—Aquesta novel·la i, per descomptat, *1984* de George Orwell, les vaig llegir a l’institut. Tots dos llibres apunten, en un exercici de perspectiva força encertat, a les dues tecnologies que determinen la nostra existència: la biotecnologia i la tècnica de la informació. Dels dos llibres esmentats, el més interessant per a mi és el de Huxley. El repte era major. S’havia d’escorcollar per què un món que sembla ser bo i en què tothom sembla viure feliç és, al capdavall, un món dolent. Crec que va ser llavors quan vaig començar a pensar-hi.

—Si mirem el món que vostè ha esbossat en el seu nou llibre, tampoc no hi ha cap motiu per què algú se senta trist.

—El Soma del nostre present i del nostre futur es diu Ritalin. Se suposa que aquest medicament ha de tranquil·litzar els xiquets hiperactius. Però la realitat és que es fa servir cada vegada més com el Soma de la novel·la de Huxley, com a mitjà de control social, per tal que els éssers humans siguin més fàcils de dominar i d’inte-

“Allò que resulta extraordinari de les persones és fruit del caràcter ambiciós, d'un sentiment pregó, d'un gran anhel... El desig d'alguna cosa que un encara no té”

grar en la societat. Els homes s'hi han d'adaptar. En moltes escoles nord-americanes, fins el 50% dels xiquets reben Ritalin, i alguns fins i tot són amenaçats amb l'expulsió de l'escola, si no en prenen.

—Vostè escriu que mitjançant aquest “remei”, en l'esdevenidor els homes i les dones aniran assemblant-se més.

—Cada cop més dones s'empassen el Prozac, un antidepressiu que als EUA ha esdevingut una mena de medicament feminista, ja que el clàssic problema de les dones és l'autoestima. Les feministes celebren que el Prozac apuge l'amor propi de les dones i així, amb l'ajut de les pastilles, aconseguen de deslligar-se dels seus malvats homes i d'emprendre, a la fi, una carrera professional. En aquest sentit, és clar que tant el Ritalin com el Prozac duen tots dos sexes cap a un mateix model de conducta: el homes tenen, diguem-ne, menys agressivitat, i les dones més amor propi.

—Això fa l'efecte de ser un món políticament correcte.

—Certament. No tinc res en contra que les dones esdevinguin més conscients de la seua vàlua o que els xiquets puguen seure una estona tot tranquils, però si la natura no ha do-

tat els homes i les dones d'uns trets del tot idèntics, per què hauríem nosaltres de corregir-hi res? Jo pense que, en matèria de manipulació d'éssers humans, aquest és el problema cabdal. Si no ens agrada algun aspecte de la personalitat humana, aleshores bastim l'ésser humà d'una manera que s'adiga a la ideologia o al corrent polític dominant en el moment. Tan bon punt canvia la ideologia, tornem a construir l'home de bell nou.

—Quin seria, doncs, el primer tipus d'home que s'imposaria?

—Seria un ésser bastant semblat al “darrer home” que descriu Nietzsche: una persona de bon acontentar, sense gaires desigs ni grans perspectives ni lluites internes; una mena d'existència ben mediocre, la del pacífic ciutadà d'un país democràtic en què no passen gaires coses.

—Algú es deu preguntar, però, què hi ha de dolent en una societat pacífica. Un Hitler, o un Stalin, sotmesos a un tractament de Ritalin... certament, el segle passat podria haver estat més pacífic.

—Es tracta, diguem-ne, de la tràgica situació de l'home. Totes les coses bones van lligades a coses dolentes. És bastant versemblant la hipòtesi que Napoleó o Cèsar foren impulsats per forces internes semblants a les que van moure també Beethoven o Van Gogh. Tots aquests personatges tenien ambicions extraordinàries, sabem que no eren gent normal i equilibrada. Pense que tot allò que, pel que fa al caràcter de les persones o l'ànima humana, resulta extraordinari, és fruit de caràcters ambiciosos, d'agressions, sentiments pregons, grans anhels... El desig d'atènyer alguna cosa que un encara no té. Tot això, amb les pastilles s'acabaria en un tres i no res.

—No és una mica agosarat esmentar Napoleó i Beethoven?

—Però és que, és cert! Hi ha nombroses connexions entre tots dos. Li'n posaré un exemple. Els nostres avantpassats, els micos, un dia desenvoluparen la capacitat de col·laborar en grup. Tot seguit, uns grups es posaren a competir amb els altres. Els ximpanzés encara continuen comportant-se així. I ho fan d'igual manera les ban-

des del carrer a Los Angeles o les tribus de l'Afganistan. Vostè hi pot veure com està d'entrelligat tot allò que considerem bo i dolent. El fet d'aplegar-se en grups determinats comporta, d'una banda, el desenvolupament de capacitats socials, com ara el respecte a l'altre i l'ajuda mútua. D'altra banda, els grups proven de diferenciar-se i delimitar els seus territoris, i així cerquen la competició fins arribar a la guerra.

—En el seu llibre, descriu la possibilitat d'una guerra genètica.

—Aquest és un punt que ens hauria de preocupar moltíssim. Si algun dia fóra possible de millorar la intel·ligència, la memòria o l'aspecte físic mitjançant manipulació genètica, hi tindria accés sobretot gent de diners. Els rics podrien fer els seus fills més intel·ligents i més bonics, i en aquesta situació és del tot impensable que la generació que en resultara marginada permetera aquesta situació. A la nostra societat democràtica, rica i autocomplaent, hi ha ben pocs temes que de veritat susciten l'interès de la gent. Però l'amenaça d'una gran desigualtat genètica sí que podria moure la massa a protestar als carrers.

—Però la intel·ligència i la bellesa ja estan bastant poc repartides.

—Sí, però ara el que hi ha és una mena de loteria genètica. Els trets genètics es distribueixen generació rere generació seguint el principi de la casualitat. Així que el fet que vostè tinga una personalitat enlluernadora i un quocient d'intel·ligència alt no li garanteix de cap de les maneres que els fills també siguin intel·ligents. En certa manera, amb cada generació es llancen de nou els daus. Ara, per mitjà de la biotecnologia, el dau podria ser sotmès a manipulació. I llavors sempre guanya el grup que es pot permetre pagar manipulacions genètiques.

—D'altra banda, la biotecnologia també promet avantatges per a tothom, incloent-hi la gent senzilla.

—I tant! Hi ha molts i bons motius a favor del desenvolupament de la biotecnologia. És quan parlem de la millora de l'ésser humà que la qüestió pren un caire molt problemàtic. Un

exemple és que molta gent diu que augmentar la intel·ligència dels homes no pot ser dolent, i contra això no es poden plantejar molts arguments. Però posem un altre exemple. Podria ser que l'homosexualitat estiguera condicionada genèticament, i que mitjançant la biotecnologia es poguera desenvolupar un tractament per "desconnectar" sense problemes ni grans despeses aquest gen. Què passaria aleshores? La majoria dels pares no trigaria gaire a decidir que cal anorrear aquest gen. Potser mai no ho confessarien obertament, però amb la discreció de la consulta del metge no dubtarien a fer alguna cosa contra l'homosexualitat del fill.

—En el seu llibre esmenta també la possibilitat que algun dia pugui haver-hi quimeres, éssers mig home mig bèstia.

—No voldria sobrevalorar aquesta referència. No crec que algú s'ocupe de produir quimeres per després fer-les treballar com a esclaves per als homes o quelcom de semblant. Però el que sí que s'esdevindrà serà que alguns recercadors començaran a trasplantar gens humans en animals. Ara com ara, per exemple, alguns investigadors cel·lulars estan concentrats a produir òrgans de recanvi. Per consegüent, hi ha animals que es crien conscientment perquè porten gens humans, per tal que els òrgans puguin després adaptar-se millor al cos humà. A mi la possibilitat que hi haja criatures híbrides m'esgarrifa. Ha sorgit la qüestió sobre quin seria l'estatus moral d'aquests éssers. Cal tractar-los com a tota la resta d'animals, és a dir, podem criar-los, matar-los i experimentar-hi? O hem de concedir-los una mena de dignitat humana que els protegeixi?

—També hi ha la qüestió sobre quina relació tindran els fills clonats envers els seus pares, i a l'inrevés.

—No és gens fàcil de valorar, això. Però és predicible que els clons creen un ambient força malsà dins la família. Un fill que ha estat engendrat de manera natural té una relació simètrica envers tots dos pares. Genèticament, prové de tots dos, de cadascun d'ells a un 50%. Un fill clonat, per

"En biogenètica, és més important restringir l'ús dels resultats de les investigacions que restringir-ne la recerca. No tot allò que es recerca ha de tenir una aplicació pràctica."

contra, procedeix del tot només d'un dels pares, en una relació 100% a 0%. Això crearia una situació prou torta i desequilibrada. S'hi afegeix que, en la fase de creixement del nen clonat, tothom el compararia amb el pare o la mare de qui és clon.

—Si no és que hi ha una guerra de les generacions.

—La tendència és aquesta. Però a mi em preocupen més altres coses. L'envelliment comporta també la importació de mà d'obra, atès que, altrament, s'esfondren la producció i el sistema de benestar social. Llavors, arriben normalment homes joves, dinàmics, ambiciosos i desitjosos d'experiències i ensopeguen amb els nadius, en gran part dones velles que, per natura, són porugues i necessiten calma i cautela. Una tasca ben complicada dels polítics serà mirar de mantenir cohesionada una societat amb necessitats tan divergents. L'èxit dels populistes de dreta arreu d'Europa, com ara Le Pen o Haider, palesa com és d'important la política d'integració, ho és ara i ho serà més encara en els anys vinents.

—Sembla que els polítics hi tenen una gran responsabilitat?

—És important que en les societats democràtiques els polítics siguin els qui prenen les decisions de pes sobre el

futur humà, i no pas els científics o l'economia. La comunitat democràtica ha d'assumir responsabilitats. Ha de prendre la decisió sobre quines recerques s'han de permetre i quines no. I tot seguit, l'estat ha d'imposar les seues decisions.

—Però, com es podria controlar els científics o els metges?

—Gairebé tots els països civilitzats han prohibit la clonació d'éssers humans. És clar que, malgrat això, hi ha gent que ho fa, com també hi ha assassins, tot i que assassinar no és permès. I, tanmateix, la prohibició no és cap bajanada. Sí, potser no és possible de restringir la recerca. Però no es tracta pas d'això. Més important és, sens dubte, que es pugui restringir l'ús dels resultats de la investigació. No tot allò que es recerca ha de tenir una aplicació directa. Per exemple, Alemanya podria construir perfectament bombes atòmiques, però Alemanya no en té cap ni una, així que aquesta autolimitació sí que funciona. Sóc optimista. Al capdavant, només cal parar esment i estar molt alerta.

Dirk Kurbjuweit
Gerhard Sporn

© Der Spiegel-EL TEMPS

Traducció: Joan Martínez Terrones